

Arbetslösa tjänstemän och akademiker

I många år har socialdemokraterna och LO kritiserat det förhållandet, att tjänstemännen normalt har bättre arbetsvillkor än de sk arbetarna – eller arbetstagarna enligt den senaste LO-kongressens påbudna nomenklatur. Tjänstemännen har kortare arbetstid, längre semester, bättre anställningsvillkor osv. LO-chefen Arne Geijer har uttryckligt fastslagit, att skillnaderna mellan olika kategorier av anställda i princip skall komma till uttryck i lönekuvertet, och endast där.

Denna åsikt kan man hysa förståelse för. Dock bör man samtidigt hålla i minnet, att differenserna i anställningsförhållanden mellan arbetare och tjänstemän delvis är traditionellt betingade och idag framstår som tämligen irrationella. Men de bottnar också i det faktum, att tjänstemännens fackliga organisationer tidigare lagt extra stor vikt just vid dessa frågor och att de varit och är i sin fulla rätt att även framdeles göra liknande prioriteringar utan att behöva fråga andra organisationer om lov.

En utjämning är likväl nu i jämlikhetens namn på väg mellan arbetare och tjänstemän. Det är en utjämning som är synnerligen representativ för den socialdemokratiska regeringen, vars nivelleringsambitioner på exempelvis löne- och skattepolitikens områden innebär att en försämring av villkoren för vissa grupper, främst tjänstemän och akademiker, är ett primärt mål. Den utjämning, det nu är fråga om, går alltså ut på att tjänstemännens och akademikernas anställningstrygghet håller på att undermineras, medan tyvärr någon förbättring av arbetarnas sysselsättnings situa-

tion på samma gång inte kunnat uppnås.

Arbetslöshet var förr i världen någonting som i stort sett enbart drabbade arbetare. Bilden håller emellertid på att snabbt förändras. Bland tjänstemännen var arbetslösheten vid september månads begynnelse större än någonsin, och tendensen är ingalunda vikande. Inom Sveriges Industritjänstemannaförbund har arbetslösheten tioudubblats under den senaste femårsperioden och stigit från 0,1 till 1 procent av medlemmarna. Inom detta förbund och Sveriges Arbetsledareförbund är arbetslösheten fördubblad jämfört med för ett år sedan.

Visserligen är antalet arbetslösa tjänstemän numerärt sett fortfarande lågt, sett i relation till antalet friställda arbetare. Inte desto mindre är utvecklingen oroande. En klar risk föreligger att arbetslösheten permanentas oberoende av konjunkturerna. SIF-chefen Arne Nilstein har i ett intervjuuttalande framhållit att arbetslösheten tidigare i stort sett följde konjunktursvängningarna. Idag ökar antalet arbetslösa vid varje konjunkturdämpning, men denna större siffra kvarstår även vid den därpå följande uppgången. Denna tendens verkar dessutom vara särskilt påtaglig för tjänstemännen.

På ett delvis annat plan ligger den också tämligen nya arbetslöshet som akademikergrupperna råkat ut för. För deras fackliga organisationer kommer den inte alls som någon överraskning – tvärtom har de i årtal agerat väckarklocka och föreslagit rader av förebyggande åtgärder. De har fått tala för hrr Mobergs och Carlssons dö-

va öron, med påföljd att statsmakternas beredskap inför den uppkomna situationen är obetydlig. Akademikerarbetslösheten skiljer sig från tjänstemannaarbetslösheten såtillvida som den ej i första hand drabbar de äldre utan de nyexaminerade. Särskilt humanister och samhällsvetare har idag oerhörda svårigheter att få arbete, och enligt alla tillgängliga prognoser blir det ännu besvärligare de närmaste åren. Hur stor den faktiska arbetslösheten bland de nyexaminerade är vet man icke exakt. Sannolikt existerar en omfattande dold arbetslöshet vid universiteten – studerande med avklarad grundexamen, vilka dröjer sig kvar vid läroanstalterna för att ta ytterligare betyg i förhoppning om att därigenom bli bättre meriterade på arbetsmarknaden.

Akademikerarbetslösheten kräver en rad åtgärder från statsmakternas sida, främst utbildnings- och arbetsmarknadspolitiska. Det är ett oacceptabelt slöseri med skattepengar att uppmuntra unga människor till en utbildning som de ej kan använda sig av på arbetsmarknaden. Allt eftersom fler utbildningsvägar spärrats har de fria fakulteterna använts för att alla med genomgången gymnasium skall kunna avlägga examen vid universitet. Vad de sedan skulle göra har man icke ägnat många tankar – alltid kunde de bli lärare, har det hetat. Men det kan de som bekant ej längre. En

målinriktning av studierna måste nu ske och i nära samråd med det näringsliv, till vilket akademiker i ökad utsträckning bör kunna rekryteras. Under UKAS-debatten häromåret gjordes från extremt vänsterhåll gällande att de studerande enligt UKAS-förslaget skulle utbildas »för Wallenberg». På det påståendet finns idag bara ett svar: Om det vore så väl ändå!

Det låter sig enkelt sägas, att bakom tjänstemännens och akademikers arbetslöshetsproblem ligger strukturförändringar inom näringsliv och samhälle. Otvivelaktigt är det så. Men lika uppenbart är att myndigheterna måste satsa mer på om skolning, vidareutbildning och sysselsättningskapande åtgärder för dessa yrkeskategorier. Därjämte måste regeringspartiet – och LO – överge den negativa attityd gentemot tjänstemän och akademiker, som man så många gånger under de senaste åren demonstrerat och som alltjämt kommer i dagen så fort spontaniteten överviner de taktiska kalkylerna. Arbetslöshetsproblemen är nämligen också till en del en yttring av de konvulsioner som hela samhället skakas av. Så länge vi har en regering, vars politik alltid går ut på att spela ut olika grupper mot varandra, så länge kommer samhällslivet att lida av förtroendekriser som försvårar eller omöjliggör konstruktiva lösningar i samverkan.